

YKSINTULLEET-PROJEKTI

Lapsen etu ensin

Henna Mustonen & Salli Alanko

Yksintulleet-projekti

Yhteiset Lapsemme ry

Loppuseminaari 24.3.2011

UNHCR / Brendan Bannon

Yksintulleet-projekti

2

- Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kolmivuotinen kehittämisprojekti, joka aloitettiin keväällä 2008
- Tavoitteena
 - **lisätä psykososiaalista asiantuntemusta** yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden turvapaikkamenettelyyn
 - kehittää **lapsen edun** huomioonottamista turvapaikkaprosessissa
- Toteutettiin yhteistyössä Maahanmuuttoviraston, Espoon ryhmä- ja perheryhmäkodin sekä Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:n kanssa

Lapsen etu ja oikeudet

Lainsäädännöllinen viitekehys

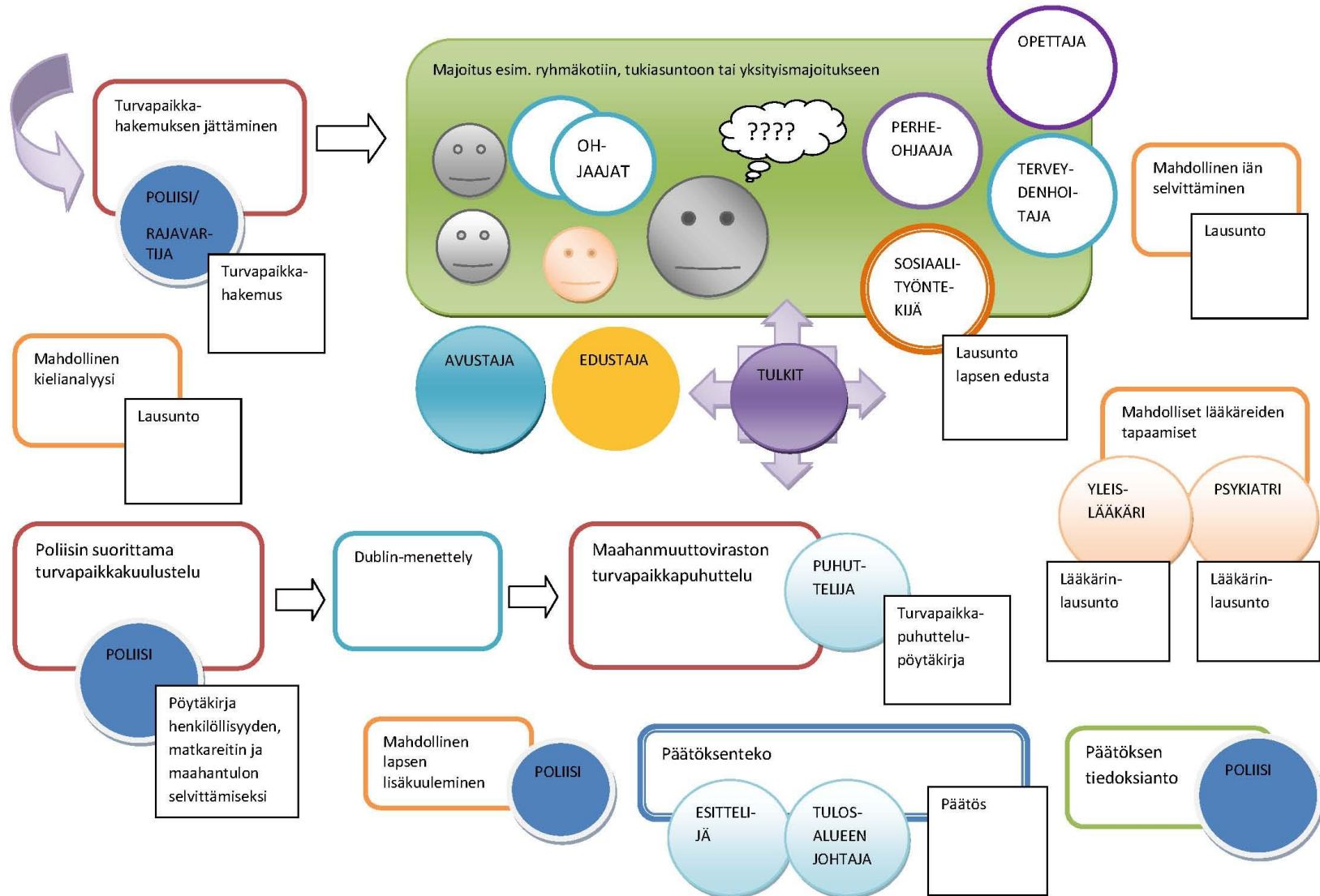
3

- Suomen lainsäädäntö ja kansainväliset sitoumukset velvoittavat, että lapsen etu tulee ottaa huomioon viranomaistoiminnassa ja lasta koskevassa päätöksenteossa
 - YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista
 - Lastensuojelulaki 417/2007
 - Ulkomaalaislaki 301/2004
 - Hallintovaliokunnan mietintö 4/2004 vp

MITÄ LAPSEN ETU TARKOITTA TURVAPAIKANHAKIJALAPSEN KOHDALLA?

Turvapaikkaprosessi lapsen näkökulmasta

Lapsen edun arvioimisen haasteita

6

- Tiedot lapsen kasvuhistoriasta ja kokemuksista saadaan ainoastaan lapselta itseltään
- Lapsen kyky ja mahdollisuudet kertoa kokemuksistaan ovat rajalliset
 - Henkilökohtaisista kokemuksista kertominen tuntemattomille henkilöille tulkin välityksellä on vaikeaa ja haastattelutilanteet ovat uusia ja outoja kokemuksia lapsille.
 - Aikaisemmat huonot kokemukset viranomaisista vaikeuttavat luottamuksen rakentamista.
 - Lasta on mahdollisesti uhkailtu tai hänelle on annettu neuvoja siitä, mitä hänen tulisi kertoa kokemuksistaan.

Lapsen edun arvioimisen haasteita

7

- Traumatisoituminen vaikuttaa muistitoimintoihin
 - Usein laajoja muistiaukkoja koskien sekä traumaattisia että ei-traumaattisia tapahtumia.
 - Toisaalta huomion kaventuminen edistää joidenkin yksityiskohtien ja tarkkojen muistikuvien tallentumista muistiin.
- Tärkeää havainnoida lapsen viestintää ja reaktioita traumaattisista tapahtumista puhuttaessa
 - Lapsi voi elää uudestaan traumaattisen tapahtuman.
 - Lapsi saattaa mennä täysin lukkoon.
 - Hän voi myös aktiivisesti vältellä aihetta.

Lapsen edun arvioiminen

8

LAPSEN EDUN ELEMENTIT

- Turvallisuus
 - Perhe ja läheiset ihmissuhteet
 - Hyvinvointi, kehitys- ja identiteettitarpeet
 - Lapsen mielipiteet ja näkemykset
-
- Kaikkien tekijöiden merkitys arvioidaan lapsen kokemusmaailmasta ja näkökulmasta käsin.

Lapsen edun elementit

Turvallisuus

9

- Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.
- Mahdollinen altistuminen haavoittumiselle tai vakavalle vahingoittumiselle menee muiden lapsen etuun vaikuttavien tekijöiden edelle.
 - Ensisijaista on suojella lasta fyysiseltä ja psyykkiseltä väkivallalta, hyväksikäytöltä, laiminlyönniltä, ihmiskaupalta, pakkotyöltä ja aseellisten konfliktien aiheuttamilta uhkilta, kuten lapsisotilaaksi rekrytoinnilta.

Lapsen edun elementit

Perhe ja läheiset ihmissuhteet

10

- Lapsen oikeus hyviin ja lämpimiin emotionaalisiin suhteisiin on yksi tärkeimmistä lapsen elämään vaikuttavista seikoista.

- Tärkeää ottaa huomioon
 - Lapsen ja vanhempien sekä lapselle läheisten ihmisten välisten suhteiden laatu ja kesto sekä merkitys lapselle
 - Perheestä eroamisen seuraukset lapsessa

Lapsen edun elementit

Hyvinvointi

11

- Erityishuomiota tulee kiinnittää lapsen fyysiseen kuntoon, sairauksiin, vammoihin sekä väkivaltakokemusten, traumatisoitumisen ym. aiheuttamiin psykologisiin seurauksiin.
- Lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia on tuettava kaikin mahdollisin keinoin.

Lapsen edun elementit

Kehitys- ja identiteettitarpeet

12

- Lapsella on oikeus taipumuksiaan ja toivomuksiaan vastaavaan koulutukseen.
- Lapsella on oikeus ylläpitää kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä taustaansa.

Miten turvataan

- opetuksen järjestäminen ja koulunkäynnistä huolehtiminen?
- yhteys ja jatkuvuus lapsen etniseen, kulttuuriseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan?

Lapsen edun elementit

Lapsen mielipiteet ja näkemykset

13

- Lapsen saatavilla täytyy olla tiedot, jotka koskevat hänen oikeuksiaan, saatavilla olevia palveluita, turvapaikkamenettelyä, perheen jäljittämistä ja lähtömaan tilannetta.
- Lapselle on turvattava kaikissa tilanteissa mahdollisuus esittää omat näkemyksensä ja käsityksensä asian ratkaisusta tai sen vaihtoehdoista.

Projektin toimintamuodot

15

- Sosiaalityöntekijöiden työkäytäntöjen kehittäminen
- Maahanmuuttoviraston konsultaatiomallin kehittäminen
- Koulutustilaisuudet
- Lapsen etu ensin -julkaisu
- Infoesite turvapaikkaprosessista yksintulleille
alaikäisille turvapaikanhakijoille

Sosiaalityöntekijöiden työkäytäntöjen kehittäminen

16

- Tavoitteena lapsen edun arvioimisen tukeminen sekä sosiaalityöntekijöiden työkäytäntöjen yhtenäistäminen Suomessa.
- Vastaanoton alaikäisyksiköiden sosiaalityöntekijöille kehitettiin PSYKOSOSIAALINEN HAASTATTELUMALLI turvapaikanhakijalasten psykososiaalisen tilanteen arvioimiseksi ja lapsen etu -lausuntojen laatimisen tueksi.
- Työvälineet kehitettiin prosessiluontoisesti yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kanssa.
- Vuosien 2010–2011 aikana järjestettiin kolme koulutusta, joissa sosiaalityöntekijöitä koulutettiin haastattelumallin teemoista ja haastattelumallin materiaali annettiin vaiheittain kokeiltavaksi ja kommentoitavaksi.

Psykososiaalinen haastattelumalli

17

1. Alkukartoitus 1.1. ALKUKARTOITUS Vastauslomake 1.2. HYVINVOINTI Haastattelulomake	2. Syventävä haastattelu 2.1. SYVENTÄVÄ HAASTATTELU Vastauslomake 2.2. TRAUMATISOIVAT TAPAHTUMAT JA TRAUMAATTINEN STRESSI Haastattelulomake	3. Lausunto lapsen edusta 3.1. Lausuntopohja
KYSYMYKSET Alkukartoitus & Syventävä haastattelu		
Havainnointilomake IHMISKAUPAN TUNNUSMERKKEJÄ		
Ohjeistus		

Maahanmuuttoviraston konsultaatiomallin kehittäminen

18

- Tavoitteena tukea turvapaikkapäätöksiä tekeviä virkamiehiä lapsen edun arvioimisessa ja huomioon ottamisessa.
- Pakolais- ja maahanmuuttajalapsiin perehtyneet psykologit antoivat konsultaatiota päätöksentekijöille lapsen edun kannalta haastavissa tapauksissa.
- Kokeilujakso vuoden 2010 aikana.
- Käytännön yhteistyö toteutettiin Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön Helsinki 2 -tulosalueen kanssa.
- Maahanmuuttovirasto voi jatkaa toimintaa ostopalveluperiaatteella.

Koulutustilaisuudet

19

- Lapsen etu ensin -seminaari 5.11.2010
- Lapsen etu ensin -työseminaari / Poliisi ja Migri 7.2.2011
 - alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden hyvinvointi
 - lapsen edun huomioon ottaminen
 - ihmiskauppaan liittyvät kysymykset

Lapsen etu ensin -julkaisu

20

- Yksintulleet-projektin puheenvuoro
- Näkökulmia sisältökysymyksiin
 - Sirpa Taskinen
 - Kirsi Peltonen
 - Venla Roth
 - Anna G. Mikkonen
- Puheenvuoroja kentältä
 - Susanne Tengman ja Ritva Laakso-Liukkonen
 - Riitta Moghaddam
 - Marja-Leena Rauma
 - Kai Laitinen
 - Taina Martiskainen

Infoesitteet turvapaikkaprosessista

21

- Infoesite turvapaikkaprosessista yksintulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille
- Kaksikieliset esitteet, neljällä eri kielellä
 - suomi – somali
 - suomi – dari
 - suomi – kurdi (sorani)
 - suomi – englanti
- Graafinen suunnittelu ja taitto: Juha-Tuomas Reinikainen

KEHITTÄMISIDEOITA

A silhouette of a person running across a wooden bridge over a body of water. The scene is captured at sunset, with the sun low on the horizon, creating a warm glow and long shadows. The sky is a mix of blue and orange. The person is in mid-stride, moving from left to right. The bridge is made of dark wood, and the water below is calm with some ripples. The overall mood is serene and active.

Kehittämisideoita

23

- Turvapaikkapuhuttelut ja -kuulustelut
- Konsultaatiomallin jatkaminen/laajentaminen
- Lapsen edun arvioiminen Dublin-menettelyssä
- Mielensterveyspalvelut vastaanottoyksiköissä
- Mielensterveyspalvelut perustasolla ja erikoissairaanhoidossa
- Työnohjaus ja konsultaatiomahdollisuudet

Kiitos!

24

Yksintulleet-projekti
Yhteiset Lapsemme ry

Projektipäällikkö
Henna Mustonen
henna.mustonen@yhteisetlapsemme.fi
Puh. 050 347 8437

Psykososiaalinen asiantuntija
Salli Alanko
salli.alanko@yhteisetlapsemme.fi
Puh. 050 389 8730

